

FILOZOFIE

Dreptul și restul

Giorgio Agamben

Starea de excepție (Homo sacer, II, 1)

Editura Idea Design & Print, 2008

„Cu adevărat politică este doar acea acțiune care rupe legătura dintre violență și drept.“

Giorgio Agamben

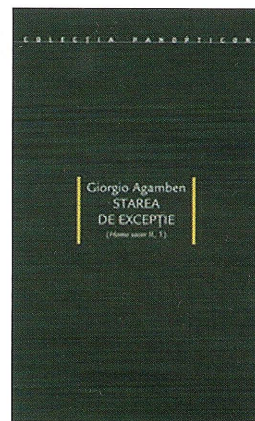
O întrebare. Giorgio Agamben explorează, în *Starea de excepție*, un concept controversat al filozofiei dreptului, cu spectaculoase analogii în antropologie, istoria religiilor și ontologie. Citind cartea, începi prin a crede că e vorba de o discuție rezervată unor juriști cu gustul speculației, dar închei prin a înțelege că de sensul discuției depinde întreg statutul dreptului, a legăturii dintre „viața nudă“ și normă. Ba chiar te poți gândi dacă nu cumva o parte consistentă a sensului modernității ține de miza acestei discuții. E vorba de spațiul juridic fără jurisdicție al decretării unei „stări de excepție“, concept vecin cu „starea de asediu“ a Revoluției Franceze sau cu legitimarea violenței ca suspendare a dreptului în regimul fascist. „Grad zero“ al dreptului și moment de suspendare al legii, în același timp sursă de naștere a dreptului și origine, pentru Carl Schmitt, a politicului însuși, starea de excepție este, pentru polemica lui Schmitt cu W. Benjamin, punctul de ancorare al dreptului, înăuntrul sau, respectiv, în afara sistemului dreptului, iar pentru Agamben este piatra fundamentală de încercare a democrațiilor actuale. Astfel, cartea lui Agamben leagă spectaculos statutul fără de statut al deținutului suspect de terorism de după 11 septembrie 2001 (el nu se bucură de nici un drept pentru că nimic nu îi legitimează statutul) de problema nașterii oricărei legitimități suverane, de sursa dreptului și de modul în care orice drept are o deschidere față de starea de urgență impusă prin forța evenimentelor și a necesității (când *necessitas legem non habet*, în *Decretul* lui Gratian, atunci evenimentul

naște odată cu actul său legea). Întrebarea lui Agamben este: starea de excepție (SE) este exterioară sau interioară sistemului de drept? Miza întrebării lui este: dacă SE este exterioară, ea este incontrollabil producătoare de violență; dacă e interioară, este asimilabilă și pașnică, dar nu mai pricepem de ce este sursă a dreptului.

Un răspuns. Structura topologică a SE este paradoxală: „a fi în afara și, în același timp, a aparține“. Acesta este timpul sărbătorii, al tumultului, logica străinului, dar și legitimitatea rezistenței și se așază pe locul fin și delicat dintre viață și normă. Și Aristotel se întreba, în *Politica*, dacă un conducător trebuie să fie deasupra legii sau nu, urmînd aporii similare. Răspunsul lui Agamben indică însă dreptul roman. El examinează episodul procedurii lui *iusstitium* (blocarea legii și acordarea drepturilor depline unei forțe militare de către senat), pentru a încheia cu elogiul distincției dintre *potestas* (forță exercitată în numele dreptului) și *auctoritas* (forță creatoare de drept, manifestă în suspensia acestuia, dar inclusă în el grație instituției care o asigură: senatul). Mai simplu spus, pentru că senatul roman este sursa unei *auctoritas*, SE este controlată, dar păstrată ca sursă a dreptului și, în consecință, reglementată ritualic. Noi am uitat acest mecanism, trăim schizofren și ignorăm viața nudă, de aceea SE are un comportament aberant în lumea modernă.

Un comentariu. Să înțeleg, oare, că permanentizarea SE în regimurile fasciste nu se datorează unei ideologii aberante singulare, ci în genere omului modern, din al cărui trunchi comun face parte și fascismul, nu în *contra*, ci în *continuitatea* lui? Pentru Agamben, „starea de excepție și-a atins azi maxima ei desfășurare planetară“, datorită neînțelegerii moderne a separării cohabitante dintre *auctoritas* și *potestas*. Adică, un *potestas* prost practicat a condus la nașterea unei *auctoritas* incontrollabile. Excelent și corect: atunci critica totalitarismelor trebuie să cedeze locul unei critici a modernității care le-a născut tocmai ignorînd, prin elogiul „omului teoretic“ damnat de Nietzsche, viața nudă care s-a manifestat și ea după puterile ei.

Alexander Baumgarten

19 lei

traducere din limba italiană
de Al. Cistelecan